

FILOSOFIE KOMUNISMU

KOMUNISMUS.

Chceme zde krátce vyložit podstatu komunismu a podat o něm správný, objektivní úsudek. Neboť mnozí jej vidí jen po té neb oné stránce, nedovedou postřehnout a proniknout celou jeho podstatu. Mnozí o něm soudí zkreseně podle svých osobních zájmů. Mnozí jej nadšeně přijímají, jiní jej rozhořčeně zamítají. Je tedy třeba poznat celou podstatu komunismu, abychom jej mohli posoudit objektivně.

Komunismus není jenom nauka hospodářská, sociální a politická, nauka o vlastnictví, o práci, výrobě a směně, o státě, nýbrž komunismus je celý ideologický systém, který se snaží podat konečné rozřešení všech životních otázek o světě, o životě, o člověku a jeho posledním cíli. Komunismus je nyní vlastně celý světový názor. „Marxismus, to je celé chápání světa“, prohlašoval Plechanov.

Hospodářská a sociální nauka i praxe komunismu je nerozlučně spojena s jeho filosofickou naukou. Ano vyrůstá přímo z ní. Proto k poznání celé podstaty komunismu je nutno vyjít z jeho filosofie. Oficiální komunistická nauka je nauka vypracovaná Marxem a Engelsem, dále pak rozvinutá, vyložena a aplikovaná Leninem, a sluje *marxismus-leninismus*. Tuto úřední komunistickou nauku zde budeme krátce zkoumat 1. s hlediska filosofického, 2. s hlediska sociálního, 3. s hlediska hospodářského, 4. s hlediska náboženského.

I. Dialektický materialismus (filosofie komunismu).

1. Výklad dialektického materialismu.

a) S filosofického hlediska je komunismus především a podstatně *materialismus* (hmotařství). Sami komunisté se vědomě a soustavně nazývají materialisty.

Základní otázkou každé filosofie je stanovit, jaký je poměr mezi duchem a hmotou, mezi myšlením a předmětem.

Marxistický materialismus zastává prvenství hmoty nad duchem. Ducha sice nepopírá, ale tvrdí, že duch nemá prvenství. „Hmota není výtvořem ducha, nýbrž duch sám je jen nejvyšším produktem hmoty.“ (Engels: Ludvík Feuerbach, Praha 1932, str. 45) Marxistický materialismus učí, že duch neexistuje nezávisle na hmotě, že není podstatou, která by mohla existovat sama o sobě. Podle něho pouhý duch (Bůh a lidská duše, subsistující po odloučení od těla) jsou jen plané domněnky, vzniklé z nevědomosti nebo ze vzrušené obraznosti zosobněním přírodních sil a pod. „Mimo přírodu a lidstvo není nic; vyšší bytosti, vytvořené naší náboženskou obrazností, jsou jen fantastickým odrazem naší vlastní bytosti“ (Tamtéž, str. 41). Dále, hmota je základem a podstatou veškeré skutečnosti, t. j. všechno, co existuje, je pouze hmota. Z hmoty se vyvíjí všechno, z hmoty se vyvíjí i duch. Hmota je nejvyšší příčinou

sebe i ducha. „Duch je toliko nejvyšším produktem hmoty“ (Tamže, str. 45). A ačkoli duch je zcela ponořen v hmotě a je též podstaty jako hmota, (duch je totiž jen jakýsi jemnější druh hmoty), přece jaksi přesahuje hrubou hmotu. Ačkoli je určován hmotou, přece na ni také působí, někdy i velmi silně (Tamtéž, str. 49)! Komunistický materialismus výslovně popírá jen absolutního Ducha, Boha. Nepopírá však výslovně „ducha“ v přírodě, v člověku. Právě, že právě svým „duchem“ liší se člověk od ostatních živočichů. Tohoto „ducha“ však považuje za vrcholný výtvoř hmoty.

Z toho vidíme, že se komunistický materialismus liší i od hrubého materialismu, který popírá všechno duchovno, i od deterministického materialismu, podle něhož je člověk zcela bezmocný změnit běh událostí, Marx i Engels vždy zavrhovali takový deterministický materialismus. Engels na př. píše: „Lidé si dělají sami své dějiny, avšak v daném prostředí, které jim ukládá jisté podmínky“ (Dopis z 25. ledna 1894 Konrádu Schmidtovi).

Celou komunistickou nauku o poměru ducha a hmoty můžeme krátce shrnouti takto: 1. Hmota má prvenství nad „duchem“; 2. „duch“ je pouze jakási zjemnělá hmota, která jaksi přesahuje sebe samu; 3. není ducha bez hmoty, není ducha substanciálního.

Dále o poměru našeho myšlení k poznávanému předmětu komunistický materialismus učí, že naše poznání je objektivní, že naše představy a myšlenky odpovídají skutečnosti, a to proto, že jsou jenom „hmotným světem, přeneseným a přeloženým do lidského ducha“ (K. Marx: Kapitál I., Praha 1921). „*Myšlenku nelze oddělit od hmoty, která myslí.*“ (K. Marx: Vybrané spisy, sv. I., str. 400). „Naše vědomí a myšlení, ať se zdá jakkoli nadsmyslové, jest výtvořem hmotného, tělesného orgánu, mozku“ (Tamtéž, str. 439). Engels pak zavrhuje idealistický výklad našeho poznání, jenž propadá subjektivismu; ukazuje, že naše poznání je objektivní, a uzavírá, že zkušenost dokazuje zcela nevyvratně, že přírodu svým myšlením postihujeme správně (Engels: Ludvík Feuerbach, Praha 1932, str. 33). — Lenin o tom píše: „Vědomí... jest jen odrazem bytí“ (Lenin, sv. XIII., str. 266). „Obraz světa jest obrazem toho, jak se hmota pohybuje a *jak hmota myslí.*“ (Tamtéž, str. 288). — Stalin pak shrnuje nauku svých učitelů: „Marxistický filosofický materialismus vychází z toho, že hmota, příroda a bytí jsou objektivní realitou, existující mimo vědomí a nezávisle na něm, že hmota je prvotní, jelikož je zdrojem počátků, představ a vědomí, kdežto vědomí je druhotné, odvozené, jelikož je odrazem hmoty, odrazem bytí, že *myslení je produktem hmoty*, která dosáhla ve svém vývoji vysokého stupně dokonalosti, totiž produktem mozku“ (Stalin: O dialektickém a historickém materialismu, Praha 1945, nakl. Svoboda, str. 14).

b) Marxistický materialismus se liší od jiných forem materialismu tím, že je to materialismus *dialektický*.

Dialektickou metodu přijal Marx od Hegela. Dialektika je u Hegela zvláštní myšlenková metoda (logika). Podle Hegelovy dialektiky žádné myšlení není možné bez kontradikce, bez protikladu. Na př. idea bytí je možná jen tehdy, když obsahuje svůj opak, totiž ideu

nebytí. Kontradikce je nutná nejen při vzniku ideje, nýbrž i při rozvoji ideje, t. j. při myšlení. Každý stupeň poznání je prý popřením předcházejícího stupně a obsahuje v sobě jako v zárodku popření sebe samého. To je známá Hegelova these (klad), antithese (protiklad) a synthese (souhrn). These je tvrzení něčeho, antithese je popření toho, co bylo tvrzeno, synthese pak je popření toho, co bylo popřeno. Toto je podstata hegelovské dialektiky.

K. Marx přenesl tento myšlenkový dialektický postup na realitu, na svůj materialismus, ale obráceně. Hegel totiž tvrdí, že existuje toliko idea čili duch, a že všechno ostatní je pouze vývoj jednoho, a téhož ducha. Marx však učí, že existuje toliko hmota, a že všechno ostatní je pouze vývoj hmoty. „Moje dialektická metoda — praví Marx — je v základě od Hegelovy metody nejen odlišná, nýbrž jest jejím přímým opakem. Pro Hegela jest proces myšlení, jež pod jménem ideje přeměňuje dokonce v samostatný subjekt, demiurgem (tvůrcem) skutečna, které představuje jen jeho zevní projev. Pro mne naopak není ideálně nic jiného než materiálně, přesažené od lidské hlavy a v ní přetvořené“ (Marx: Předmluva ke „Kapitálu“, sv. I., str. XVIII.).

c) Když je tato dialektika aplikována na materialismus, plynou z ní velmi závažné důsledky: evolucionismus, revolučnost a naprostý realitivismus.

a) EVOLUCIONISMUS.

Podle dialektického materialismu všechno, co existuje, je vnitřně protikladné. Protikladnost (kontradikce) je podstatou každé věci; protikladnost je realita sama. Zároveň však realita má ráz dynamický, pohyblivý; je *vnitřně a podstatně pohybem, děním, a je jen pohybem a děním, je ustavičným vývojem sebe samé*. Pohyb a změna k ní nepřicházejí z vnějšku, nýbrž jsou v ní samé.

Marx o tom píše: „Svět nesmí být chápán jako komplex ukončených věcí, nýbrž jako komplex procesů kde věci zdánlivě pevné, stejně jako jejich intelektuální odrazy v našem mozku, ideje, přecházejí nepřerušovanou změnou dění a zanikání“ (B. Engels: Ludvík Feuerbach, Praha 1932, str. 58).

Engels pak podrobněji rozvádí tutéž zásadu: „Příroda je zkušebním kamenem dialektiky a my musíme moderní přírodovědě přiznati, že pro tuto zkoušku dodala nanejvýš bohatý, každým dnem se hromadící materiál, a tím dokázala, že v *přírodě, konec konců, se všechno děje dialekticky* a nikoli metafysicky, . . . že příroda se nepohybuje ve věčné jednotvárnosti stále se opakujícího kruhu, nýbrž že prodělává skutečné dějiny. Zde je nutno jmenovat především Darwina, který metafysickému pojetí přírody zasadil nejmocnější ránu svým důkazem, že *celá nynější organická příroda, rostlinstvo a živočišstvo, a tudíž i člověk, jsou produktem miliony let trvajících vývojového procesu*“ (Engels: Antidühring, Praha 1933, 17). — A dále: „*Veškerá příroda od nejnepatrnější částičky až po největší těleso, od písečných zrnek až po slunce, od prvoků až po člověka, je ve věčném vznikání a zanikání, v nepřetržitěm toku, v neustálém pohybu a změně*“ (Tamtéž, str. 491).

A Stalin praví: „Dialektika zkoumá proces vývoje nikoli jako prostý proces růstu, při kterém kvantitativní změny nevedou k změnám kvalitativním, nýbrž jako takový vývoj, který přechází od nepatrných a skrytých kvantitativních změn k změnám zjevným, k změnám základním, k změnám kvalitativním, kdy ke kvantitativním změnám dochází nikoli ponaáhlu, nýbrž rychle, náhle, ve formě přeskočků z jednoho stavu do druhého, nikoli náhodně, nýbrž zákonitě, kdy k nim dochází v důsledku nakupení nepozorovatelných a postupných kvantitativních změn. — Proto dialektická metoda praví, že proces vývoje je nutno chápati nikoli jako pohyb v kruhu, nikoli jako prosté opakování toho, co už tu bylo, nýbrž jako pohyb postupující, jako pohyb ve vzestupné

linii, jako přechod od starého kvalitativního stavu ke kvalitativnímu stavu novému, jako vývoj od prostého k složitějšímu, od nižšího k vyššímu“ (Stalin: O dialektickém a historickém materialismu, Praha 1945, str. 8).

b) REVOLUČNOST.

Dialektický vývoj se děje na základě rozporů a protikladů, z čehož vzniká *boj protikladných tendencí čili revoluce*. „Vývoj je boj protikladů“ (Lenin, sv. VIII, 301).

Stalin shrnuje tuto nauku: „Dialektika vychází z toho, že přírodním věcem, přírodním jevům jsou vlastní vnitřní rozpory, neboť všechny mají svou zápornou a kladnou stránku, svou minulost a budoucnost, to své, co dožívá, a to své, co se vyvíjí, že *boj těchto protikladů, boj mezi starým a novým, mezi tím, co odumírá, a tím, co se rodí, mezi tím, co dožívá, a tím, co se vyvíjí, tvoří vnitřní náplň procesu vývoje, vnitřní náplň zvratu kvantitativních změn v změny kvalitativní*. — Proto dialektická metoda soudí, že proces vývoje od nižšího k vyššímu probíhá nikoli jako harmonické rozvíjení jevů, nýbrž jako vyjevování se rozporů, které jsou vlastní věcem a jevům, jako *boj protikladných tendencí, působících na základě těchto rozporů*“ (Stalin: O dialektickém a historickém materialismu, Praha 1945, str. 10).

Z toho vidíme, že revolučnost komunismu je obsažena v jeho filosofickém základu, totiž v jeho dialektice.

c) RELATIVISMUS.

Další důsledek dialektické filosofie je *naprostý relativismus*. Engels jej vyjadřuje takto: „Tato dialektická filosofie ruší všechny pojmy absolutní a definitivní pravdy . . . *Pro ni není nic definitivního, absolutního a svatého*; . . . pro ni existuje toliko nepřerušovaný proces dění a přechodu, neustálého stoupání od nižšího k vyššímu, jehož ona je odrazem v myslícím mozku. Je pravda, že má zároveň svou konservativní stránku; uznává oprávněnost jistých etap ve vývoji poznání a společnosti pro jejich dobu a podmínky, ale jen v této míře“ (B. Engels: Ludvík Feuerbach, Praha 1932, str. 37).

Stalin o tom praví: „Je-li svět v ustavičném pohybu a vývoji, je-li odumírání starého a narůstání nového zákonem vývoje, pak je jasné, že neexistují už neotřesitelné společenské pořádky, věčné principy“ (Stalin: uv. d., str. 11 násl.).

2. Kritika dialektického materialismu.

Napřed jen poznamenáváme, že Marx ani Engels nepodrobují svůj filosofický základ vážnému zkoumání a kritice. T. G. Masaryk o tom píše: „Engels a Marx jsou, to smím říci docela oprávněně, v *základních otázkách vědecké a filosofické systematiky a v základních otázkách filosofických vůbec beze všeho kriticismu* u Kritisují sice své odpůrce stále a jejich kritikou rostou ale tato kritika se vztahuje vždycky na dané jednotlivé problémy, své vlastní filosofické základy přijímají prostě bez kritiky skutečně filosofické. Marx a Engels jsou typičtí zástupci materialistického dogmatismu — papež ex cathedra je sotva dogmatictější“ (T. G. Masaryk: Sociální otázka, Praha 1936, sv. 1., str. 85).

A) Jak je patrné z toho, co bylo shora řečeno, komunistický materialismus zcela popírá existenci absolutního Ducha, totiž Boha. Existenci duše sice nepopírá výslovně, ale tvrdí, že „duch“ je výtvozem hmoty, že „duch“ je pouze jakýsi jemnější druh hmoty. Tvrdí, že duch neexistuje mimo hmotu, že je sourodý s hmotou . . . Tím tedy vlastně popírá existenci ducha, neboť popírá to, co je u ducha podstatné, totiž jeho podstatné rozlišení od hmoty a jeho schopnost existovat samostatně i mimo hmotu. Tedy i když komunismus užívá výrazu „duch“, existenci ducha nehmotného a substanciálního popírá.

Problém reality ducha lidského i transcendentního je v komunismu odbyt zcela krátce a povrchně, bez jakékoli vážné úvahy, bez jakéhokoli důkazu. Víme, že Marx by zamítl jakýkoli důkaz spekulativní metafysiky; řekl by, že to patří do pomyslného světa ideologie; řekl by, že jeho systém má svůj důkaz v dějinách. Ale tento tak zvaný důkaz se velmi podobá chybnému kruhu, t. j. předpokládá se, že každý duchový prvek dějin je mimo dějiny a že jej lze pominout; a to by se právě muselo dokázat. Vychází se tu tedy z nedokázaného a nesprávného předpokladu.

Už zdravý lidský rozum dokazuje s naprostou jistotou a přesností, že existuje absolutní Duch, Bůh, který je první příčinou všeho pohybu a všeho jsoucná a prvním původcem všeho řádu ve vesmíru (Sr. D. Pecka: Cesta k pravdě. Olomouc, 1940, str. 9—54). A dále z nehmotné činnosti lidského ducha dokazuje, že existuje lidský duch, který je nehmotný, t. j. vnitřně nezávislý na hmotě, podstatně odlišný od hmoty a má prvenství nad hmotou (Sr. tamže, str. 72 násl.; sr. též M. Habáň: Psychologie, Olomouc 1937, str. 121 násl.).

Z toho však neplyne, že křesťanská filozofie zastává hegelovský idealismus, proti němuž se ostře postavil marxistický materialismus. Křesťanská filozofie sice přiznává prvenství duchu, ale přesto *stojí zásadně proti hegelovskému idealismu*. Idealisté totiž tvrdí, že existuje jen idea, jen duch; a že všechny vesmír je pouze projevem ducha, zezevnějším ducha. Podle idealistů i „hmota“ je sourodá s duchem. Hegeliánský idealismus je tedy pravý opak marxistického materialismu. Křesťanská filozofie stojí na půdě realismu, poněvadž uznává, že vnější svět existuje nezávisle na našem poznání (vědomí). Kdežto idealismus učí opak, totiž že vnější svět je závislý na našem vědomí. Podle křesťanské filozofie lidské poznání (máme tu na mysli především první zásady našeho poznání) odpovídá skutečnosti, realitě. V tom se zhruba shodujeme s dialektickým materialismem. Avšak my právě na základě realismu našeho myšlení (poznání) usuzujeme, že existuje čistě duchový princip v člověku (duše), a že existuje první duchová příčina (Bůh), a pravíme — právě protože držíme realismus našeho poznání — že naše poznání není než odrazem skutečnosti. A proto Bůh a duše jsou realitami, nezávisle na tom, zda je kdo uznává či neuznává.

Křesťanství stojí zásadně proti přemrštěnému idealismu hegelovskému. Křesťanské náboženství vyznává vtělení. A křesťanská filozofie vždy učí, že tělo člověka je podstatnou částí člověka. Z toho je zřejmé, že „křesťanství je spirituální, ale není idealistické“ (V. Ducatillon: Rudé plameny nad Evropou. Praha 1937, str. 51).

Marxistický materialismus je reakcí proti hegelovskému idealismu. Ale upadá zase do opačné krajnosti. Idealismus popřel hmotu, materialismus popřel ducha. Křesťanství však jde střední cestou. Nepopírá ani hmotu ani ducha. Hájí obě, ale vymezuje též jejich správný poměr tím, že hmotu podřizuje duchu, neboť prvenství náleží nepopíratelně duchu.

B) Nesprávnost *dialektické metody* marxistického materialismu a též nesprávnost jeho evolucionismu a relativismu je zcela zřejmá z toho, že se jimi popírají první zásady zdravého rozumu.

a) Dialektický postup marxismu a v něm obsažený evolucionismus *popírá zásadu účinné příčinnosti*, neboť tvrdí, že hmota je ve stálém vývoji a přechází ze stavu nedokonalého do stavu dokonalejšího; že z neživé hmoty se vyvinulo rostlinstvo, zvířata a z nich konečně i lidé; a že tedy i lidský „duch“ a lidské myšlení je výtvorem hmoty. To však je totéž jako říci, že dokonalejší pochází od nedokonalějšího. Avšak tvrdit, že něco vyššího a dokonalejšího je vytvářeno něčím nižším, to znamená popírat základní zásadu účinné příčinnosti; neboť pak to, co je v oné dokonalejší věci více, bylo by bez účinné příčiny a vzniklo by z ničeho. A to je nemožné. Nikdo totiž nemůže dát, co sám nemá. Žádná

příčina nemůže dát svému účinku větší dokonalost, než má sama. Proto žádný účinek nemůže být dokonalejší než jeho vlastní příčina. Tvrdí-li tedy marxistický evolucionismus, že z neživé hmoty se vyvinulo všechno živé, ano i lidský duch, je zřejmé, že tím popírá základní zásadu účinné příčinnosti.

Darwinistický evolucionismus, přejatý marxismem, pokud hlásá vývoj živých jsoucn z neživé hmoty a vývoj člověka ze zvířat, byl už dávno moderní vědou zcela opuštěn jako nepřijatelný, ježto zřejmě odporuje moderním výzkumům.

b) Dialektický marxismus a v něm obsažený evolucionismus *popírá také zásadu účelnosti*. Tvrdí totiž, že se ve světě vývoj věcí děje samočinně, silou protikladných tendencí; tvrdí, že neexistuje věčný Rozum (Bůh), řídící a vedoucí všechen vývoj ve vesmíru. Avšak podle zásady příčinnosti každý činitel jedná pro cíl, buď vědomě nebo aspoň výkonně, t. j. směřuje buď k cíli, jež sám poznává a volí, nebo k cíli, jež mu určí vyšší rozumový činitel (jako střela směřuje k cíli, protože je k němu řízena střelcem). Činnost totiž předpokládá zařízení či usměrnění mohutnosti činitelovy k takovému úkonu (na př. zařízení zraku k vidění) a trpné usměrnění předpokládá usměrnění činné. Avšak pouze rozum může zařizovat a usměrňovat něco k cíli, protože jen rozum dovede poznati cíl a vztah prostředků k cíli. Když tedy marxistický evolucionismus tvrdí, že se vývoj věcí ve světě děje samočinně, silou protikladných tendencí, bez jakéhokoli řízení vývoje k cíli, popírá tím základní zásadu účelnosti.

c) Dialektický postup a v něm obsažený evolucionismus popírá dále také *zásadu dostatečného důvodu bytí*. Podle této zásady totiž každé jsoucno musí mít příčinu svého bytí buď v jiném jsoucnu nebo v sobě. Avšak podle marxistického evolucionismu vývoj nemá důvod bytí ani v jiném jsoucnu ani v sobě. Nemá důvodu bytí v jiném jsoucnu, protože marxistický evolucionismus kromě vývoje samého neuznává transcendentní příčinu, Boha. A nemá důvod bytí ani v sobě, protože vývoj je pohyb cíli přechod z nevymezeného k vymezenému (nebo — jak praví Aristoteles — z možnosti k uskutečnění). Avšak tento přechod nemá v sobě důvod svého bytí (protože to, co je nevymezené, není to, co je vymezené), ani v sobě nijak neobsahuje to, co je vymezené. Možnost se totiž nemůže sama uvést v uskutečnění, neboť pak by vznikalo něco z ničeho; a to je nemožné. Když tedy marxistický evolucionismus popírá transcendentní příčinu (Boha), popírá tím dostatečný důvod vývoje.

d) Dialektický postup marxistického materialismu a v něm obsažený evolucionismus *popírá základní zásadu kontradikce a totožnosti*. Podle zásady kontradikce a totožnosti jsoucno je jsoucno a nejsoucno je nejsoucno, čili jsoucno není nejsoucno. Proto každé jsoucno má jednu vymezenou podstatu, jest jedno a totéž. Avšak naprostý marxistický evolucionismus popírá naprostý protiklad mezi jsoucnem a nejsoucnem. Tvrdí, že jsoucno a nejsoucno se ztotožňuje v samém dění. A popírá, že každé jsoucno má determinovanou, vymezenou podstatu. Podle marxistického evolucionismu duch a hmota jsou totéž, jsou sourodé, není mezi nimi podstatného rozdílu; podle něho neexistuje naprostá pravda, nýbrž jen částečná pravda, takže nepravda je cosi méně pravdivého, a pravda je cosi méně nepravdivého. Totéž tvrdí i o dobru a zlu (relativismus). Z toho je zřejmé, že marxistický evolucionismus popírá základní zásadu kontradikce a totožnosti. A proto popírá všechny první rozumové zásady, jež plynou z této základní zásady kontradikce.

e) Marxistický evolucionismus, jenž popírá existenci věčných a neměnitelných pojmů a zásad, *popírá tím samým všechnu vědu, sám upadá do rozporu a nemůže se nazývat vědeckým*. Věda totiž nechce podávat pouze jednotlivé jevy různých věcí, nýbrž chce poznat jejich všeobecné příčiny a zákony a z nich pak vyvozovat závěry. Chce proniknout k všeobecnému, nutnému a ne-

měnitelnému. Je to však možné, není-li nic všeobecné, nic nutné, nic neměnitelné? Není-li neměnitelných pojmů a zásad, pak je úplně přerušena všechna souvislost mezi jednotlivými generacemi. Pak není možno vžít se nyní do způsobu myšlení a nazírání dřívějších dob, pak není možno ani předvídat, jak se bude společnost vyvíjet v další době. Chybí nám pak totožnost pojmů. Když se pojmy a zásady stále mění podle hospodářských poměrů, nemůžeme vědět, jaké pojmy měl Aristoteles a zda usuzoval správně, ani jaké pojmy měli Marx nebo Engels a zda se nemýlili, neboť hospodářské poměry jak v době Aristotelově, tak v době Marxově a Engelsově byly značně jiné než nynější hospodářské poměry, a proto podle marxismu i jejich pojmy a úsudky musely být mnohem jiné než pojmy a úsudky nynější doby. Z toho vidíme, že marxistický evolucionismus vede k úplnému skepticismu.

Mimo to marxistický evolucionismus *upadá do velkých rozporů*. Podrobně líčí vývoj společnosti v minulosti i v budoucnosti. Ale když se všechny pojmy a zásady stále vyvíjejí a mění, pak i pojem a zásada vývoje by se musela měnit během doby podle hospodářských poměrů, a pak vývoj někdy neexistoval a snad v brzké budoucnosti také ustane. Odkud tedy marxisté vědí, že se všechny zásady stále mění v minulosti, a odkud vědí, že v budoucnosti zanikne stát, zaniknou třídy, zanikne soukromé vlastnictví výrobních prostředků? Odkud vědí, že se vytvoří nové pojmy a zásady politické, náboženské a mravní? Odkud mají ten všeobecný a vždy stejně platný zákon vývoje? Jak to, že se tento zákon vývoje nikdy neměnil v minulosti a že se nezmění ani v budoucnosti, ačkoli hospodářské poměry se stále mění? Hle, do jakého rozporu upadají marxisté svým dialektickým materialismem.

Aby tomuto rozporu unikli, Marx i Engels připouštějí, že existují věčné a neměnitelné pravdy ve vědách matematických, jako jsou matematika, astronomie, fyzika, chemie, mechanika, přírodní vědy (Sr. Engels: *Anti-dühring*. 1933, 74 násl.). Tímto doznáním však, aniž

to tuší, rozbourávají celou svou theorii o vývoji. Neboť uvedené matematické vědy mají mnoho pojmů a zásad, které jsou společné i ostatním vědám a které jsou vlastním předmětem filosofie. Pojmy jsoucna, bytí, podstaty, jakosti, kvantity, příčiny, účinku, pohybu, vzta-hu, zákona a mnohé jiné pojmy jsou společné všem vě-dám, také vědám matematickým. Jsou však vlastním předmětem filosofie, která je objasňuje a uspořádává. Z těchto neměnitelných pojmů, nezávislých na čase a hospodářských poměrech, vyplývají neměnitelné zásady, které jsou základem dalšího myšlení a které si musejí také matematické a přírodní vědy vypůjčovat z filosofie. Sem patří zásada kontradikce, zásada účinné přičinnosti, zásada účelnosti, zásada, že celek je vždy větší než kterákoli jeho část atd. Také matematické a přírodní vědy musejí přijímat tyto zásady jako neměnitelné. Bez těchto základních zásad by nebylo žádné vědy.

Když tedy marxistický evolucionismus popírá existenci neměnitelných pravd, pak by měl důsledně popírat neměnitelné zásady i v matematických vědách, ano i svůj zákon vývoje. Nečiní-li tak, je nedůsledný, a tedy nevědecký.

Z toho všeho je zřejmé, že dialektický materialismus je v rozporu se základními zásadami přirozeného rozumu. Je ovšem samozřejmé, že pak je v rozporu i se základními zásadami křesťanství. „V takové nauce — praví Pius X. o komunismu v encyklice „*Divini Redemptoris*“ — není již místa pro Boha, není rozdíl mezi duchem a hmotou, ani mezi duší a tělem; není života duše po smrti, a proto ani naděje v posmrtný život“. Zdravý lidský rozum ani křesťanství nepopírá důležitost kontradikce jak v myšlení tak i ve vývoji světa. Ale nemůže připustit, že protiklad, a tedy evolucionismus a relativismus jsou podstatou skutečnosti. Křesťanství nemůže připustit naprostý evolucionismus, nemůže připustit absolutní relativnost všeho, pravdy i nepravdy, 'dobra' i 'zla . . . , neboť tím by pošlapalo základní zásady zdravého lidského rozumu.

Dr. Ant. Čala O. P.